Analyysi

Eurojärjestelmä haluaa mahdollistaa pikamaksujen välittämisen koko Euroopassa

Raha ja maksaminen | 28.09.2021 | Timo Iivarinen, Pasi Miettinen

KIRJOITTAJAT

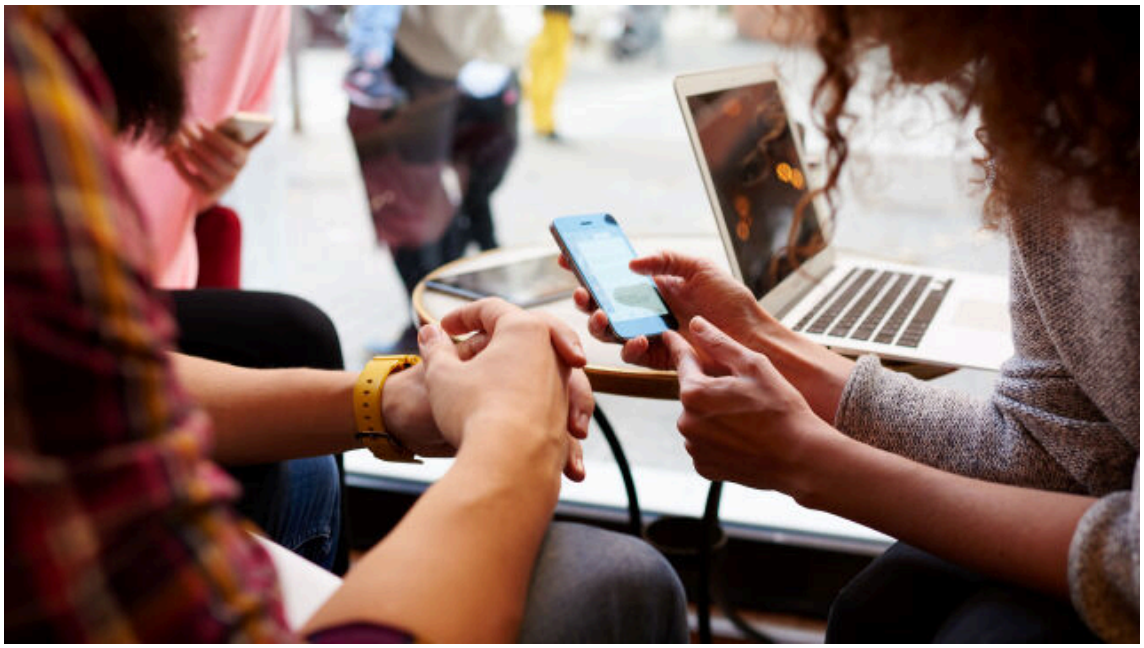

Timo Iivarinen
Vanhempi ekonomisti

Pasi Miettinen
Vanhempi ekonomisti

Komission vähittäismaksamisen strategian tavoite yleiseurooppalaisen maksamisen ratkaisun luomisesta lisää eurooppalaisen maksuympäristön riippumattomuutta ja antaa eurooppalaisille toimijoille mahdollisuuden kilpailla tehokkaammin Euroopan ulkopuolisten toimijoiden kanssa ja jopa vahvistaa euron kansainvälistä asemaa.

Eurooppalaisen pikamaksamisen kehittäminen on tärkeää maksamisen uudistamiselle

Eurojärjestelmän vähittäismaksustrategia tähtää nimenomaan tasa-arvoisen toimintaympäristön luomiseen eurooppalaisille toimijoille tukemalla esimerkiksi kilpailukykyistä maksujenvälityksen infrastruktuuria. Eurojärjestelmä katsoo, että eurooppalaisen vähittäismaksujärjestelmän tulee nojat viiteen peruspilariin:

1. täysi Euroopan laajuinen kattavuus ja yhtenäinen asiakaskokemus,
2. käyttömukavuus ja kustannustehokkuus,
3. turvallisuus,
4. eurooppalainen identiteetti ja hallinto ja
5. maailmanlaajuinen hyväksyttävyys pitkän aikavälin tavoitteena.

Tässä artikkelissa käsitellään sitä, miten EKP:n neuvosto ja eurojärjestelmä pyrkivät edistämään näitä tavoitteita omalla pikamaksamisen infrastruktuurillaan, erityisesti TIPS järjestelmää hyödyntäen.

Pikamaksamisella tarkoitetaan maksua, joka välitetään maksajalta saajalle alle 10 sekunnissa. Pikamaksut välitetään tapahtumakohtaisesti vuoden jokaisena päivänä kellon ympäri. Pikamaksut välitetään sitä varten rakennettujen infrastruktuurien kautta. Eurooppalaisia pikamaksuinfrastruktuureja ovat esimerkiksi EBA Clearingin RT1-järjestelmä ja eurojärjestelmän TIPS-palvelu.

Eurooppalaisen pikamaksamisen kehittäminen on tärkeä osa koko maksamisen kentän uusiutumista. Yhä useampi maksamista edellyttävä tapahtuma vaatii maksulta reaaliaikaisuutta. Maksamisen markkinoille on tullut uusia toimijoita ja asiakastarpeet jatkavat muuttumistaan mm. verkkokaupan kasvun myötä. Eurooppalaisen vähittäismaksustrategian lähtökohtana on vastata kilpailuun ja säilyttää maksamisen eurooppalainen identiteetti.

Katsaus pikamaksujärjestelmiin ja pikamaksujen käyttöön Suomessa

Pikamaksujen käyttöönoton voi jakaa Suomessa kolmeen aaltoon: ensimmäisessä aallossa pankkien välillä voitiin välittää maksuja POPS-järjestelmän[1] kautta miltei reaaliajassa, toinen aalto käynnistyi marraskuussa 2017 SEPA-pikasiirtostandardin ja sitä hyödyntävän RT1-järjestelmän käyttöönoton myötä, kolmannessa aallossa markkinat kehittävät uusia elementtejä, esimerkiksi Request to Pay ja EPI, jotka mahdollistaisivat uusia käyttötapoja

pikamaksuille.

Suomessa pankit ovat vähitellen ottaneet käyttöön SEPA-pikasiirrot EBA Clearingin RT1-järjestelmän kautta ja järjestelmä on saapuvien maksujen osalta käytössä jo suurimmassa osassa suomalaisia pankkeja. Osa pankeista on ottanut käyttöön jo myös pikamaksujen lähettämisen RT1-järjestelmässä. Tilisiirtojen välittäminen pikamaksuina muissa pankissa oleville saajille saattaa alkuvaiheessa olla rajoitettu tiettyyn kanavaan tai tietylle asiakasryhmälle. Maksujen välittämisessä käytettävien maksujärjestelmien nimet eivät tavallisesti näy loppuasiakkaille, ja kukin pankki valitsee käyttämänsä maksujenvälityskanavat itse. Asiakkaan voi siten olla vaikea tietää, käsitelläänkö tilisiirto pikamaksuna vai tavallisena maksuna. Pankkien näkemyksen mukaan SEPA-pikasiirrosta on tulossa markkinastandardi, jolla useimmat maksut tulevaisuudessa välitetään. Suomalaiset pankit ovat siis siirtymässä reaaliaikaisen katteensiirron mahdollistavaan infrastruktuuriin ja ne ovat tuomassa siihen pohjautuvia palveluita asiakkailleen vaiheittain.

Suuntaus maksujen nopeampaan välittämiseen on nähtävissä myös tavallisissa SEPA-tilisiirroissa. Aikaisemmin suomalaiset pankit käyttivät SEPA-tilisiirtojen välittämiseen käytettävässä STEP2-järjestelmässä lähes yksinomaan yöllä tapahtuvaa katteiden siirtoa, jolloin maksut hyvitettiin saajien tileille seuraavana pankkipäivänä. Vuoden 2019 aikana moni pankki siirtyi käyttämään STEP2-järjestelmässä tarjolla olevia päivän aikana tapahtuvia selvityssyklejä, joiden myötä maksut kirjataan saajien tileille jo samana päivänä, muutaman tunnin viiveellä. Lisäksi STEP2-järjestelmän selvitysmalliin on tehty muutoksia, jotka vievät sitä toiminnaltaan yhä lähemmäs pikamaksuja välittäviä järjestelmiä.

Pankit ovat käyttäneet POPS-järjestelmää (Pankkien online-pikasiirrot ja sekit) pitkään sekkien ja pikamaksujen välittämiseen Suomessa. Se otettiin käyttöön jo 1990-luvun loppupuolella. Vaikka POPS-järjestelmää voidaan tekniseltä toteutukseltaan pitää jopa edistyksellisenä, on sen heikkouksina lyhyet palveluajat (ma-pe, klo 08.00 - 16.30) sekä yhteensopimattomuus muiden järjestelmien kanssa. SEPA-pikasiirtojen laajamittaisen käyttöönoton odotetaan johtavan POPS-järjestelmän käytön loppumiseen. POPS-järjestelmässä välitettyjen suurten maksujen siirtyminen SEPA-pikasiirroiksi edellyttää kuitenkin, että pankkien välillä sovitaan oletusarvoa korkeammista maksimirajoista[2] tai että maksimirajoista luovutaan kokonaan.

Suomessa on käytössä muutamia mobiilimaksusovelluksia, jotka hyödyntävät pankkien välisiä pikamaksuja. Merkittävimpiä niistä ovat MobilePay ja Siirto. Ne eivät kuitenkaan perustu SEPA-pikasiirtoon kuin korkeintaan osittain.

Pikamaksamisen tulevaan volyymikehitykseen vaikuttaa sitä täydentävien sekä hyödyntävien palveluiden yleistyminen. Tällaisia ovat esimerkiksi SEPA Request-to-Pay -maksupyyntösanoma

sekä eurooppalainen korttiratkaisu European Payments Initiative.

TIPS-palvelu tukee Euroopan laajuista pikamaksamista

TARGET Instant Payment Settlement (TIPS) on eurojärjestelmän marraskuussa 2018 käyttöön ottama maksamisen palvelu, joka toimii TARGET2-järjestelmän yhteydessä. TIPS-palvelu otettiin käyttöön marraskuussa 2018 eli vuosi EBA Clearingin RT1-järjestelmän käyttöönoton jälkeen. Maksujen nopean käsittelyn periaatteet tulevat Euroopan maksuneuvoston SEPA Credit Transfer Instant -skeemasta eli maksujärjestelystä, josta käytetään suomen kielessä termiä SEPA-pikasiirto. Periaatteet ovat siten samat kuin muissakin yleiseurooppalaisissa pikamaksujärjestelmissä.

Syynä TIPS-järjestelmä rakentamiseen oli eurojärjestelmän näkemys Euroopan laajuisen pikamaksamisen hitaasta käyttöönotosta ja uudella pikamaksujärjestelmällä haluttiin vauhdittaa kehitystä mahdollistamalla keskuspankkirahan käyttö pikamaksujen välittämisessä. Monissa Euroopan maissa kansalliset pikamaksujärjestelmät toimivat kansallisten selvitysjärjestelmien kautta ja järjestelmät eivät välttämättä toimi yhteen toistensa kanssa.[3]

Useiden eurooppalaisten pankkien ohella myös monet Suomessa toimivat pankit olivat liittyneet EBA Clearingin RT1-järjestelmään jo projektin alkuvaiheessa. Tämän vuoksi myöhemmin käyttöön otettu TIPS ei saanut alkuvaiheessa houkuteltua pankkeja laajasti mukaan. Monissa maissa pankit käyttävätkin RT1-järjestelmää pääasiallisena kanavanaan SEPA-pikasiirtojen välittämisessä. RT1 ei kuitenkaan ole kyennyt luomaan osapuoliverkostoa, joka mahdollistaisi koko Euroopan laajuisen pikamaksamisen. Useamman selvityskeskuksen (ACH:n) kautta toimiminen on maksupalveluntarjoajille työlästä ja tehotonta. Vaikka TIPS ja RT1 eivät esimerkiksi sanomastandardeiltaan eroa juuri toisistaan, edellyttäisi kahden järjestelmän samanaikainen käyttö kuitenkin muutoksia pankkien sisäisiin järjestelmiin ja likviditeetin hallintaan.

SEPA-sääntelyssä SEPA-pikasiirron kattavuusvaatimukselle oli asetettu siirtymäaika, joka päättyi marraskuussa 2020. Sääntelyn mukaan euromääräisten maksupalveluntarjoajien, jotka ovat ottaneet käyttöön SEPA-pikasiirron, on edustettava enemmistöä EU:n jäsenmaissa.

EKP:n neuvosto päätti heinäkuussa 2020 muutoksista TIPS-järjestelmässä. Päätöksen myötä kaikkien maksupalveluntarjoajien, jotka ovat mukana TARGET2-järjestelmässä ja ovat sitoutuneet SEPA-pikasiirron käyttöönottoon, tulee olla saavutettavissa myös TIPS-palvelun kautta. Maksupalvelutarjoaja voi toteuttaa vaatimuksen joko avaamalla oman TIPS-tilin tai sopimalla toisen osapuolen kanssa sen TIPS-tilin käytöstä. Samalla kaikkien pikamaksuja tarjoavien selvityskeskusten (Automatic Clearing House, ACH) on siirrettävä nykyiset rahatilinsä TARGET2-järjestelmästä TIPS:iin. Kansalliset pikasiirtopalvelut siirretään näin ollen yhdelle alustalle. Päätöksellä pyritään edistämään yhtenäisen pikamaksamisen käyttöönottoa koko

euroalueella.

Yllä mainituilla toimilla eurojärjestelmä haluaa mahdollistaa pikamaksujen välittämisen koko Euroopassa, riippumatta maksupalveluntarjoajan käyttämästä maksuinfrastruktuurista. Muutosten seurauksena maksupalveluntarjoajat voivat täyttää SEPA-sääntelyn vaatimukset muiden palveluntarjoajien maksujenvälityksen infrastruktuureja koskevista valinnoista riippumatta. Maksujen välittäminen selvityskeskusten välillä ei muutosten myötä tapahdu enää eri järjestelmissä toimivien pankkien välisten kahdenvälisten sopimusten perusteella vaan suoraan keskuspankkirahassa. Näin maksuliikenne ei aiheuta myöskään luottoriskin keskittymistä. TIPS-palvelussa maksupalveluntarjoajat voivat myös hallita pikamaksuille selvityskeskuksessa varaamansa likviditeetin määrää 24/7/365.

TIPS-muutosten vaikutukset

TIPS-muutosten tekniset vaikutukset pikamaksujen prosesseihin

Nykytilanteessa maksupalveluiden tarjoajat siirtävät pikamaksuille varaamansa katteen keskuspankkirahana automaattisen selvityskeskuksen (Automatic Clearing House, ACH) tilille TARGET2-järjestelmässä. Siirretyt katteet peilataan selvityskeskuksen sisäiseen tilijärjestelmään, jonka sisällä pikamaksut kirjataan ja katetaan. Näin ollen yksittäinen pikamaksu muuttaa ainoastaan selvityskeskuksen sisäisten tilien saldoja. Menettely ei vastaa keskuspankkirahaselvitystä, mutta riskin osalta ero on vähäinen.

TIPS-muutosten myötä pankit ja niiden käyttämät selvityskeskukset siirtävät tekniset tilinsä suoraan TIPS-palveluun. Maksupalveluntarjoajien on siis jatkossa siirrettävä pikamaksuille varamaansa kate selvityskeskukseen TIPS:n kautta. Tätä tarkoitusta varten niiden on joko avattava oma TIPS-tili tai sovittava toisen maksupalveluntarjoajan TIPS-tilin käytöstä likviditeettilähteenä. Tällöin kaikki eurooppalaiset pikasiirtoja tarjoavat pankit ja maksupalveluntarjoajat ovat linkittyneitä TIPSiin ja voivat välittää sen kautta tapahtumia toistensa välillä. TIPS:n käytön myötä maksupalveluntarjoajat voivat tehdä likviditeettisiirtoja selvityskeskuksen ja oman tilinsä välillä kaikkina päivinä ympäri vuorokauden. Selvityskeskusta käyttävien pankkien väliset pikasiirrot voidaan jatkossakin kirjata selvityskeskuksen sisäisessä tilijärjestelmässä, mutta muissa selvityskeskuksissa tai selvityskeskusten ulkopuolella oleville pankeille menevät SEPA-pikasiirrot voidaan välittää TIPS-palvelun avulla oikealle saajalle.

Vaihtoehtoisena toteutustapana TIPS:n käyttämiseksi pikamaksuissa voidaan nostaa esiin Ruotsissa suunnitteilla oleva Single Instructing Party (SIP) -malli. EKP ja Ruotsin keskuspankki Riksbank ovat kehittäneet SIP-mallin mahdollistamaan ruotsalaisen SWISH-pikamaksujärjestelmän liittämisen TIPS-palveluun, ja se on tulossa mahdolliseksi myös

euromääräisille maksuille ja muille selvityskeskuksille. SIP-mallissa selvityskeskus välittää maksut yksittäisinä TIPS:iin, jolloin jokainen tapahtuma selvitettäisiin maksupalveluntarjoajien keskuspankkitilien välillä. Näin selvityskeskuksen sisäisessä tilijärjestelmässä tehtävästä tapahtumien välityksestä voitaisiin luopua. SIP-mallissa on huomioitava kuitenkin, ettei se tällä hetkellä täytä SEPA-pikasiirron vaatimuksia maksusanomien käsittelyn osalta. SEPA-pikasiirron sääntökirjaa tultaneen muokkaamaan jatkossa muutoinkin: esimerkiksi yksittäisen maksun yläraja nostettiin 15 000 eurosta 100 000 euroon heinäkuussa 2020.

TIPS-muutosten vaikutukset automaattisille selvityskeskuksille

Muutoksen myötä jokaisen pikamaksupalveluita tarjoavan selvityskeskuksen tulee siirtää tekninen tilinsä TARGET2-järjestelmästä TIPS-palveluun. Pelkkä tilien siirtäminen TIPS:iin ei kuitenkaan juuri muuta selvityskeskusten toimintaa maksujen välityksessä. Mikäli selvityskeskus toimii ns. instucting party -roolissa ja välittää maksusanomia TIPSiin osapuoltensa puolesta, voivat maksupalveluntarjoajat lähettää kaikki pikamaksunsa kyseiseen selvityskeskukseen. Jos maksutapahtuma on osoitettu toiselle saman selvityskeskuksen osapuolelle, kirjataan se selvityskeskuksen sisäisessä järjestelmässä. Jos saaja taas on osapuolena toisessa selvityskeskuksessa tai suoraan TIPS:ssä, välittää *instructing party* -roolissa toimiva selvityskeskus maksun oikealle taholle TIPS:n avulla.

Selvityskeskukset ovat jo nykytilanteessa voineet tarjota instructing party –palvelua, joten TIPS-muutokset eivät välttämättä tarkoita niille suuria muutoksia. TIPS-palvelu vain yksinkertaistaa niiden palveluiden toteutusta. Jos selvityskeskuksen on TIPS-muutosten vuoksi tehtävä laajempia järjestelmämuutoksia esimerkiksi sanomien välitykseen, tarkoittaa se selvityskeskuksille myös suurempia taloudellisia panostuksia. Muutokset selvityskeskusten järjestelmissä saattavat kertautua muutoksina maksupalveluntarjoajien järjestelmiin ja hinnoitteluun.

Monet eurooppalaiset liikepankit ja muut maksupalveluntarjoajat ovat valinneet EBA Clearingin RT1-järjestelmän SEPA-pikasiirtojen välittämiseen. TIPS-muutosten aikaansaamat maksujenvälitysyhteydet selvityskeskusten välille mahdollistavat SEPA-pikasiirtojen saavutettavuuden kasvun. RT1-järjestelmän laajan osallistujajoukon vuoksi TIPS-muutokset eivät todennäköisesti kuitenkaan aiheuta suurta maksuliikennettä selvityskeskusten välillä lyhyellä aikavälillä. Kilpailu selvityskeskusten välillä voi kuitenkin kiristyä, kun selvityskeskuksen valinnassa sen osapuolina olevien maksupalveluntarjoajien määrällä ei ole enää yhtä suurta merkitystä.

EKP julkaisi 3.12.2020 uuden TIPS-hinnaston, joka on voimassa marraskuuhun 2023. Yksittäisen tapahtuman toteutus TIPS:ssä maksaa 0,002 euroa, joten transaktiohinta pysyy samana, kuin mikä se on ollut TIPS:n käyttöönotosta lähtien. TIPS:ssä selvitettävän tapahtuman hinta on sama sekä

selvityskeskuksille että osapuolille.

Selvityskeskusten sisäisistä tapahtumista eurojärjestelmä veloittaa jatkossa 0,0005 euroa kappaleelta. Selvityskeskusten sisäisten tapahtumien hinnoitteluvaikutuksia on vielä vaikea arvioida ja TIPS:n aiheuttamiin kustannuksiin tulee vaikuttamaan se, missä määrin STEP2-järjestelmän kautta välitettävät, nykyään noin 20 miljoonaa päivittäistä SEPA-tilisiirtoa tulee muuttumaan SEPA-pikasiirroiksi. Selvityskeskusten sisäisten tapahtumien hinnoittelu TIPS-järjestelmässä ei ole kuitenkaan varsinaisesti uusi erä, vaan aiemmin samantyyppinen veloitus perittiin selvityskeskuksilta TARGET2-liitännäisjärjestelmähinnaston mukaisesti.

TIPS-muutosten vaikutukset maksupalveluntarjoajille

TARGET2:ssa osallistujat ovat voineet siirtää likviditeettiä selvityskeskuksiin vain TARGET2:n aukioloaikojen puitteissa eli arkipäivisin klo 8-19 Suomen aikaa. Maksupalveluntarjoajien ja selvityskeskusten avatessa TIPS-tilit, pikamaksuille varatun likviditeetin hallinta siirtyy TARGET2:sta TIPS:iin. TIPS-palvelussa likviditeettiä voidaan siirtää ympäri vuorokauden kaikkina viikonpäivinä. Tekniset rajoitteet osapuolen RTGS-tilin ja TIPS-tilin välisille likviditeettisiirroille vähenevät T2/T2S-konsolidaatioprojektin myötä edelleen tulevaisuudessa, jolloin pikamaksuille varattavaa likviditeettiä voi optimoida vieläkin ajantasaisemmin ja tehokkaammin.

Selvityskeskuksen sisäisten maksujen kirjaaminen säilyy myös maksupalveluntarjoajien näkökulmasta ennallaan. Mikäli maksupalveluntarjoaja käyttää selvityskeskusta maksujen välittämiseen toisiin selvityskeskuksiin tai suoraan TIPS:iä käyttäville maksupalveluntarjoajille (ns. instructing party palvelu), ovat tarvittavat järjestelmämuutokset myös vähäiset. Mahdollisten järjestelmämuutosten näkökulmasta keskeistä on, miten osapuolen omalle TIPS-tilille saapuvien maksusanomien välittäminen toteutetaan.

Maksupalveluntarjoajat hyötyvät myös TIPS-muutosten aiheuttamasta saavutettavuuden kasvusta, kun SEPA-pikasiirtojen välittäminen käy kattavasti yhden selvityskeskuksen välityksellä. Laajemman saavutettavuuden todelliset hyödyt esimerkiksi Suomessa toimiville pankeille ovat kuitenkin vielä rajalliset, ennen kuin kuluttajilla ja yrityksillä on käytössään yhdenmukaiset eurooppalaiset pikamaksupalvelut. SEPA-pikasiirtojen varaan syntyvät uudet maksamisen palvelut voivat myös lisätä laajemmasta saavutettavuudesta syntyviä hyötyjä.

Pikamaksuihin perustuvien yleiseurooppalaisten maksamisen ratkaisu lisää eurooppalaisen maksumarkkinan riippumattomuutta ja antaa eurooppalaisille toimijoille tasavertaisemmat mahdollisuudet kilpailla Euroopan ulkopuolisten isojen toimijoiden rinnalla. Uusien teknologioiden hyödyntäminen auttaa eurooppalaisia toimijoita kasvamaan sisämarkkinoilla ja mahdollisesti laajentamaan toimintaansa rajojen ulkopuolelle.

Pikamaksaminen vaatii maksupalveluntarjoajilta myös nopeampia ja tehokkaampia sisäisiä prosesseja. Esimerkiksi terrorismin ja rahanpesun ehkäisemiseksi tehdyt tarkastukset on tehtävä nopeammin ja käytännössä tämän prosessin on toimittava vuoden jokaisena päivänä. Tähän voisi olla ratkaisuna nykyisestä reaaliaikaisesta tai jälkikäteisestä valvonnasta siirtyminen etukäteisvalvontaan. Euroopan laajuisesti tämä vaatisi toimijoiden (valvoja ja palveluntarjoajat) tiiviimpää yhteistyötä sekä uusien asiakastietoja hyödyntävien innovaatioiden ja toimintamallien käyttöönottoa (e-ID).

Pankit ovat keskusteluissa esittäneet huolensa tuotekehityksen joustavuudesta jatkossa. Tuotekehityksen on koettu olevan sitä joustavampaa, mitä lähempänä markkinaa palveluntarjoaja on. TIPS:n osalta nähdään riskinä, että vaikuttaminen sen kehittämiseen eurojärjestelmässä voi olla hidasta ja vaikeaa.

Maksupalvelujentarjoajat ovat kommentoineet myös sitä, että viimeaikainen keskustelu on keskittynyt olemassa olevan SEPA-pikasiirtoinfrastruktuurin kehittämiseen. Kun infrastruktuuri on jo olemassa, vie päällekkäisten kerrosten luominen resursseja uusien palveluiden kehittämiseltä. Huolta on aiheuttanut myös kulujen kasvu saavutettuihin hyötyihin verrattuna. Nyt päätettyjen TIPS-muutosten toteuttaminen ei välttämättä vaadi maksupalveluntuottajilta suuria tai kalliita järjestelmähankkeita, mutta jos itse TIPS:n rakenteeseen tehdään myöhemmin lisää muutoksia, voivat kustannukset kohota.

TIPS-muutosten yhteys muihin maksamisen kehityshankkeisiin

Suomalaiset maksamisen hankkeet

Pohjoismaiset pankit ovat rakentamassa yhteistä P27-clearing -järjestelmää yksinkertaistaakseen maksujen käsittelyä pohjoismaisissa valuutoissa. Ruotsin keskuspankki ottaa TIPS:in käyttöön Ruotsin kruunumääräisten pikamaksujen selvittämisessä vuonna 2022. Toteutustapa tulee kuitenkin poikkeamaan euromääräisestä toteutuksesta maksusanomien käsittelyn osalta. Tästä ns. single instructing party (SIP) -mallista tehty muutospyyntö tulee olemaan yleinen, jolloin SIP-mallia voitaisiin käyttää jatkossa myös eurojen selvityksessä. Tämä olisi P27:n kannalta selkeä vaihtoehto. Vaikka P27-clearing-järjestelmän pikamaksujen käsittelyyn käytettävän eurotilin on sijaittava TIPS:ssä, on muutoksen vaikutusten arviointi suhteessa Ruotsin kruunu -määräisiin toimintoihin vielä mahdotonta.

Suomessa toimiva Siirto-pikamaksujärjestelmä perustuu käteisnostoissa käytettävään tekniikkaan. Siirto-pikamaksuissa katteiden siirto tapahtuu Automatian osallistujapankeissa

olevien tilien kautta. Mikäli Siirto-maksut välitettäisiin SEPA-pikasiirtoina, siirtyisi niiden käsittelyyn varattu likviditeetti TIPS:iin, jolloin järjestelmä hyötyisi EKP:n neuvoston päättämien TIPS-muutosten mahdollistamasta Euroopan laajuisesta saavutettavuudesta ja voisi kehittyä eurooppalaisten standardien mukaiseksi pikasiirtopalveluksi kuluttajille.

Suomessa laajasti käytössä olevan MobilePay-mobiilimaksujärjestelmä hyödyntää maksujen lähettämisessä vastaanottajille SEPA-pikasiirtoa, SEPA-tilisiirtoa sekä suomalaisia debit- tai credit-kortteja. TIPS-muutokset eivät suoraan vaikuta MobilePay:n toimintaan, mutta laajempi SEPA-pikasiirtojen kattavuus voisi mahdollistaa palvelun ulottuvuuden laajentamisen uusille markkinoille.

SEPA Request-to-Pay

Euroopan maksuneuvosto julkaisi 30.11.2020 *SEPA Request-to-Pay* (SRTP) -maksupyynnön määrityksen ja monet toimijat ovat ottamassa sen käyttöön. SRTP:llä on useita käyttömahdollisuuksia. Sitä voidaan käyttää esimerkiksi kaupoissa POS-maksupäätteillä tapahtuvan korttimaksamisen rinnalla tai henkilöiden välisissä maksuissa. Lisäksi käyttö on mahdollista myös verkkomaksamisessa tai verkkolaskutuksessa. PSD2:n myötä SRTP luo mahdollisuuksia perinteisten maksupalveluntarjoajien lisäksi myös rajapintoja hyödyntäville kolmansille osapuolille esimerkiksi API-ratkaisuja hyödyntämällä. TIPS:iin suunnitteilla oleva SIP-malli voisi soveltua RTP-rahasiirtojen selvitysmalliksi. SIP sanomien välityksessä tiettyjä välivaiheita ja sanomakenttiä on poistettu. RTP maksamisen osalta hankaluutena on edelleen mm. API ratkaisujen puuttuminen.

European Payments Initiative

European Payments Initiative (EPI) on eurooppalaisten pankkien hanke eurooppalaisen maksamisen ratkaisujen luomiseksi. EPI-julkaistiin heinäkuussa ja se sai myös Euroopan keskuspankin ja Euroopan komission poliittisen tuen. Alkuperäisten perustajajäsenten lisäksi hankkeeseen on sen lanseerauksen jälkeen liittynyt uusia jäseniä, joista Suomen kannalta merkittävimpiä ovat OP Ryhmä sekä Nets. EPI-hankkeen tarkoituksena on luoda Eurooppaan yhtenäinen maksuratkaisu, joka kattaisi olemassa olevat korttimaksamisen ratkaisut sekä mm. digitaalisen lompakon. Korttimaksamisen palvelut ovat hyvin hajanaisia Euroopassa. Osassa maista on käytössä kansalliset korttiskeemat, kun taas osa nojaa Suomen tavoin lähes kokonaan Visan ja Mastercardin kortteihin.

TIPS-mahdollistama, koko Euroopan laajuinen SEPA-pikasiirtoverkosto antaisi mahdollisuuden rakentaa EPI:n kehittämiä eurooppalaisia maksamisen palveluita tehokkaasti pikamaksamista hyödyntäen.

Rajat ylittävät maksut

Committee on Payments and Market Infrastructures (CPMI) julkaisi heinäkuussa 2020 *Enhancing cross-border payments: building blocks of a global roadmap* -raportin rajat ylittävien maksujen tehostamiseksi. Raportti esitteli työryhmämietinnön, kuinka rajat ylittävät maksut saataisiin samalle lähtöviivalle kotimaisten maksujen kanssa. Suurimpina esteinä globaaleille maksujärjestelmille on nähty hajanainen maksujärjestelmien käyttö sekä yhteensopimattomat säännökset ja valvonta. Teknisesti katsottuna, globaalit ratkaisut ovat lähempänä toteutusta valmiin maksuinfrastruktuurin osalta. Esimerkiksi käytössä oleva SWIFT GPI -palvelu tarjoaa mahdollisuuden nopeampaan ja läpinäkyvämpään maksujen välitykseen, mutta sen taustalla on edelleen kirjeenvaihtajapankkien pitkä kirjausketjut, jotka ovat tehottomia ja riskialttiita. Kirjausketjujen lyhentäminen vaatisi keskitetyn, yksittäisistä valuutoista riippumattoman selvitysjärjestelmän. TIPS ja muut monivaluuttajärjestelmät voisivat toimia uudenlaisessa globaalissa maksamisen ympäristössä alustana.

Pikamaksamisesta on tulossa maksamisen peruspalvelu

Pikamaksamisen yleistymisellä voi olla suuria vaikutuksia siihen, miten tulevaisuudessa maksamme. SEPA-pikasiirrolla on potentiaalia tulla kaikkien käytössä olevaksi maksamisen peruspalveluksi, jolloin se voisi syrjäyttää sekä perinteisiä tilisiirtoja, suoraveloituksia kuin korttimaksamistakin. Pikamaksamisen pohjalle voidaan luoda uusia maksamisen palveluita niin henkilöiden välille kuin verkko- tai kivijalkakauppaankin. Pikamaksamiseen perustuvat uudet maksupalvelut voivat muuttaa myös maksamisen kustannusrakenteita ja tuoda hyötyjä niin maksajille kuin maksun saajille. SEPA-pikasiirtoon pohjautuvat Euroopan laajuiset maksutavat edellyttävät, että kaikki maksuketjun osapuolet ovat saavutettavissa yhteen toimivien järjestelmien verkostossa. EKP:n neuvoston päätökset TIPS-palvelun kehittämisestä tukevat SEPA-pikasiirtojen käyttöönottoa.

Pikamaksamisen luonteen vuoksi toimintahäiriöt näkyvät suoraan maksuketjun osapuolille, jolloin maksamisen laajamittainen perustuminen pikamaksamiseen, voisi häiriötilanteissa saada aikaan laajoja vaikutuksia. Tämän vuoksi, mikäli pikamaksamisesta on tulossa maksamisen peruspalvelu, on sen häiriöttömyyden varmistamiseen ja valvontaan kiinnitettävä erityistä huomiota.

Viitteet

1. Pankkien välinen POPS-järjestelmä otettiin käyttöön 1995. ↑
2. SEPA pikasiirron maksimiraja on 100 000 euroa, mutta ns. suljettujen käyttäjäryhmien välillä maksimiarvo voidaan määritellä suuremmaksi tai poistaa kokonaan. ↑
3. Tarkemmin pikamaksamisen kehityksestä Euroopassa: Maksamisen reaaliaikaistuminen ↑

Suomessa – pikamaksaminen (suomenpankki.fi).

Tässä artikkelissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin näkemystä.

Asiasanat

eurojärjestelmä, pikamaksaminen, TARGET Instant Payment Settlement (TIPS)